

Mehmet Şevket EYGİ

İstanbul'da Türk Evi Var mı?

Fetihten sonra atalarımız İstanbul'u bir Türk şehri haline getirmişler. Sadece camileriyle, medreseleriyle, imaretleriyle, saraylarıyla, taş mektepleriyle, kütüphaneleriyle değil aynı zamanda sivil mimarisiyle...

İyi ki, ecdadımız İstanbul'un tepelerine, sahillerine, vadilerine, her biri diğerinden güzel, sanatlı, ihtişamlı camiler yapmışlar da, uzaktan İstanbul'a bakılınca bir İslam ve Türk şehri olduğu anlaşılıyor. Bu kubbeler, bu minareler olmasaydı, İstanbul'un hali nice olurdu? Bizim halimiz nice olurdu?

Geçtiğimiz kış mevsiminde Türk Hava Yolları'nın Yemen'in başkenti Sana'a şehrine başlattığı hava seferlerinin birincisinde ben de bulundum ve 1918'e kadar Osmanlı'nın bir vilayeti olan bu İslam ülkesinin mimarisini görmek fırsatını buldum. Orada, yeni inşa edilen bütün binalar geleneksel-millî Yemen mimarisine göre yapılıyor. Pencerelerin üzerinde renkli camlarla

kompoze edilmiş tepe pencereleri var. Unesco'nun da yardımıyla Yemen mimarisi korunmuş. Orada, bizdeki gibi kültürde, mimarlukta, milli kimlikte bir kopukluk olmamış.

Bundan on beş sene kadar önce İngiltere Velihtı Prens Charles, İstanbul'u ziyaret etmiş ve şehirdeki çarpık yapılaşmaya isyan ederek şu mealde konuşmuştur: "Bu güzelim şehri bu hale nasıl getirdiniz?" (Tafsilatlı bilgi edinmek isteyenler gazete koleksiyonlarından, internetten öğrenebilirler).

Evet, soru budur: İstanbul'u bu hale nasıl getirdik? Sağa sola arkamıza bakınmayalım; İstanbul'u bu hale biz İstanbullular, Türkiyeliler getirdik. Devletiyle-hükümetiyle-belediyesiyle, okumuşuyla-cahiliyle, zenginiyle-fakiriyle, sağcısıyla-solcusuyla... Biz Türkiyeliler.

İstanbul denince hatıra ilk önce Suriçi, tarihi şehir gelir. Gerçi azmanlaşan İstanbul şu anda Suriçi'nin 180 misli büyümüştür. Lakin, terazinin bir kefesine Suriçi, tarihi İstanbul'u, öbür kefesine 179 misli büyük İstanbul'u koysanız birinci kefe ağır basar. Çünkü, tarih, mimarlık ve kültür oradadır.

Fetihten sonra atalarımız İstanbul'u bir Türk şehri haline getirmişler. Sadece camileriyle, medreseleriyle, imaretleriyle, saraylarıyla, taş mektepleriyle, kütüphaneleriyle değil aynı zamanda sivil mimarisıyla... Bu hal 20. asrın ilk

İstanbul denince hatıra ilk önce Suriçi, tarihi şehir gelir. Gerçi azmanlaşan İstanbul şu anda Suriçi'nin 180 misli büyümüştür. Lakin, terazinin bir kefesine Suriçi, tarihi İstanbul'u, öbür kefesine 179 misli büyük İstanbul'u koysanız birinci kefe ağır basar. Çünkü, tarih, mimarlık ve kültür oradadır.

çeyreğine kadar devam etmiş, sonra bozulma, çarpıklaşma, çirkinleşme başlamış. Sonunda 21. yüzyılın şu ilk yıllarında içimize kasavet veren, ruhumuzu karartan manzara meydana çıkmış: Korkunç beton yığınları...

Türk İstanbulu'na bakıyorum ve orada Türk evi bulamıyorum. Garip şey... Kırlangıçlar, kırlangıç yuvası; serçeler, serçe yuvası; termitler, termit yuvası ve hayvanlar âleminde her cins kendi yuvasını yapıyor da Türkler niçin Türk evi yapmıyorlar? Siz bal arılarının hiç yanıp, şaşırıp eşek arısı yuvası yaptığını gördünüz mü?

Mimar Cengiz Bektaş'ın "Mal mı Yuva mı?" adını taşıyan bir kitabı var. Bazı kitapların isimleri muhtevalarından daha faydalı ve kıymetlidir. Eski Türkler için evler, meskenler öncelikle yuva imiş. Tabii ki, zaruret olursa satılabilirmiş. Ama onlara hiçbir vakit rastgele bir mal muamelesi yapılmazmış. Türkiye'nin yeni nesilleri evlerine yuva olarak değil de mal olarak baktıkları için bugünkü çirkinleşme ve dejenerelik meydana gelmiştir.

Rahmetli pederim anlatmıştı. Çocukluğunda evlerinde tamirat yapılması gerekmiş. Zemin tahtalarının bazıları çürüdüğü için sökülecekler, yerlerine sağlam tahtalar çakılacakmış. Ustalar gelince evin hanımları ağlamaya başlamışlar. "Size ne oluyor?" sorusuna karşılık olarak da şöyle demişler:

-Hoyratça sökülüp atılan bu çürük

kompoze edilmiş tepe pencereleri var. Unesco'nun da yardımıyla Yemen mimarisi korunmuş. Orada, bizdeki gibi kültürde, mimarlukta, milli kimlikte bir kopukluk olmamış.

Bundan on beş sene kadar önce İngiltere Velihtı Prens Charles, İstanbul'u ziyaret etmiş ve şehirdeki çarpık yapılaşmaya isyan ederek şu mealde konuşmuştur: "Bu güzelim şehri bu hale nasıl getirdiniz?" (Tafsilatlı bilgi edinmek isteyenler gazete koleksiyonlarından, internetten öğrenebilirler).

Evet, soru budur: İstanbul'u bu hale nasıl getirdik? Sağa sola arkamıza bakınmayalım; İstanbul'u bu hale biz İstanbullular, Türkiyeliler getirdik. Devletiyle-hükümetiyle-belediyesiyle, okumuşuyla-cahiliyle, zenginiyle-fakiriyle, sağcısıyla-solcusuyla... Biz Türkiyeliler.

İstanbul denince hatıra ilk önce Suriçi, tarihi şehir gelir. Gerçi azmanlaşan İstanbul şu anda Suriçi'nin 180 misli büyümüştür. Lakin, terazinin bir kefesine Suriçi, tarihi İstanbul'u, öbür kefesine 179 misli büyük İstanbul'u koysanız birinci kefe ağır basar. Çünkü, tarih, mimarlık ve kültür oradadır.

Fetihten sonra atalarımız İstanbul'u bir Türk şehri haline getirmişler. Sadece camileriyle, medreseleriyle, imaretleriyle, saraylarıyla, taş mektepleriyle, kütüphaneleriyle değil aynı zamanda sivil mimarisiyle... Bu hal 20. asrın ilk

İstanbul denince hatıra ilk önce Suriçi, tarihi şehir gelir. Gerçi azmanlaşan İstanbul şu anda Suriçi'nin 180 misli büyümüştür. Lakin, terazinin bir kefesine Suriçi, tarihi İstanbul'u, öbür kefesine 179 misli büyük İstanbul'u koysanız birinci kefe ağır basar. Çünkü, tarih, mimarlık ve kültür oradadır.

çeyreğine kadar devam etmiş, sonra bozulma, çarpıklaşma, çirkinleşme başlamış. Sonunda 21. yüzyılın şu ilk yıllarında içimize kasavet veren, ruhumuzu karartan manzara meydana çıkmış: Korkunç beton yığınları...

Türk İstanbulu'na bakıyorum ve orada Türk evi bulamıyorum. Garip şey... Kırlangıçlar, kırlangıç yuvası; serçeler, serçe yuvası; termitler, termit yuvası ve hayvanlar âleminde her cins kendi yuvasını yapıyor da Türkler niçin Türk evi yapmıyorlar? Siz bal arılarının hiç yanıp, şaşırıp eşek arısı yuvası yaptığını gördünüz mü?

Mimar Cengiz Bektaş'ın "Mal mı Yuva mı?" adını taşıyan bir kitabı var. Bazı kitapların isimleri muhtevalarından daha faydalı ve kıymetlidir. Eski Türkler için evler, meskenler öncelikle yuva imiş. Tabii ki, zaruret olursa satılabilirmiş. Ama onlara hiçbir vakit rastgele bir mal muamelesi yapılmazmış. Türkiye'nin yeni nesilleri evlerine yuva olarak değil de mal olarak baktıkları için bugünkü çirkinleşme ve dejenerelik meydana gelmiştir.

Rahmetli pederim anlatmıştı. Çocukluğunda evlerinde tamirat yapılması gerekmiş. Zemin tahtalarının bazıları çürüdüğü için sökülecekler, yerlerine sağlam tahtalar çakılacakmış. Ustalar gelince evin hanımları ağlamaya başlamışlar. "Size ne oluyor?" sorusuna karşılık olarak da şöyle demişler:

-Hoyratça sökülüp atılan bu çürük

gereken bir binadır. İstanbul Büyük Şehir Belediyesi'nin Küçük Çamlıca Tesisleri. Yolunuz düşerse gidip görmenizi, bir çay içmenizi tavsiye ederim. Otomobille gidilmesi gerekiyor. Çünkü, caddeden bahçeye girdikten sonra koru içinde hayli mesafe almak gerekiyor. Bu binayı da mimar Hilmi Bey çizmiş. Kendisini tebrik ediyoruz.

Maslak-Sarıyer tarafında bulunan Bahçeköy beldesinde Doç. Dr. Mimar Atila Artam Beyefendi'nin 8 sene önce yaptırdığı bahçe içindeki ev de "Türk evi"dir. Kendisini tebrik ediyoruz.

Nüfusu resmi olarak 15 milyon gayr-i resmi olarak 22 milyon olan İstanbul'da başka klasik Türk evi aramayınız. Boğaz'da sayılı birkaç yalı var o kadar...

Gerçek ve harika bir Türk evi görmek istiyorsanız, Çatalca'ya kadar yol almanız ve orada Prof. Nevzat Yalçınbaş Bey'in nefis, ama gerçekten nefis Türk evini görmeniz gerekir. İçeriye girmesenez bile dışardan bakarsınız, gözlerinize bayram yaptırırınız. Onun projesini de mimar Hilmi Bey çizmiş. Bendeniz bu güzel binayı gezdim. Nevzat Bey'in ve saygıdeğer zevcesi Hanımefendi'yi yüksek zevklerinden dolayı takdir ve tebrik ettim. Binanın üst katında iki, ocaklı salon bulunuyor. Biri Buhara üslubuyla, diğeri İznik çinileriyle inşa edilmiş evde camekanlı dolaplarda hayli kitap var. Zaten kitapsız Türk evi olur mu?

Bu ülkede, hele İstanbul'da sayısız Müslüman, Milliyetçi, milli kimliğe, geleneksel kültüre bağlı zenginimiz var. Bunlar son yıllarda çok kıymetli,

çok lüks, çok gösterişli meskenler edindiler. Kimisi kendisi yaptırdı, kimisi yapılmış olarak aldı. Ne yazık ki bunca milliyetçimiz, Türkçümüz, Müslümanımız, Türkiyelimiz gerçek Türk evi yaptırmadı. Niçin?

Türk evi ne demektir? Ben mimar değilim, sanat uzmanı da değilim, öyle tımturaklı teorik nazariyelerden dem vuramam. Anladığım kadarıyla Türk evinin ilk özelliği görünüşünün farklılığı, başkalığı ve güzelliğidir.

Mimarlık babası sayılan Romalı Vitruvius bütün binalarda şu üç hususiyetin bulunması gerektiğini yazmıştır: (1) Sağlamlık, (2) Kullanışlı ve uygun olmak, (3) Güzel olmak. Güzel olmayan bir bina, ne kadar sağlam, ne kadar kullanışlı olursa olsun iyi bir bina değildir. Güzellik, sanat ve estetik hayatın vazgeçilmez şartlarından. Onu yitirdiniz mi ruhunuzu da yitirirsiniz!

Yaşadığımız ülkenin ismi Türkiye'dir. Osmanlı Devleti'nin mirasına sahip Türkiye'nin büyük bir kültürü, büyük bir medeniyeti vardır. Biz öyle rastgele çirkin gudubet, ruhsuz, sanatsız, estetiksiz, manasız, saçma-sapan binalar yapamayız. Tarihi olmayan, kökleri derinlere uzanmayan, yeni yetme, nev-zuhur ülkelerin olmayabilir ama bizim mutlaka çok güzel, milli, geleneksel bir mimarimiz olmalıdır. Osmanlı'nın son zamanında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir milli mimari akımı vardı. Ortaya nefis binalar konmuştu. Sonra bu akım baltalandı. Tarihi devamlılık yitirildi. Yozlaşma, erozyon başladı.

Osmanlı'nın en son yaptığı amme hizmeti binası Sultanahmed'deki meşhur hapishanedir. Orijinal ismi "Dersaadet Cinayet Tevkifhanesi"dir, bugünkü arı duru ve kuru Türkçe ile "İstanbul Ağır Ceza Tutukevi". Gençliğimde, tabii, bir yazımdan dolayı burada misafir olmuşum. Şu anda bu bina uluslararası takdire mazhar 5 yıldızlı bir otel olarak hizmet görüyor. Boş bir zamanınızda gidiniz! Onun anıtsal giriş kapısına bakınız! Üzerinde meşhur hattat Tuğrakeş İsmail Hakkı Bey'in hattıyla sülüs bir kitabe bulunmaktadır. Çiniler, işlemeli taşlar, pencereler. Hapishane değil, sanki bir saray. Demek ki, istenilirse bir hapishane binası bile bu kadar güzel, bu kadar sanatlı bu kadar estetik olabiliyormuş.

Mimar dostlarım anlatıyor, bir ara uzun yıllar boyunca mimarlık fakültelerimizde camii mimarisi okutulmamış. Halbuki, halkımız dindardır, ülkenin her yerinde on binlerce yeni camii yaptırmaktadır. Sen

gereken bir binadır. İstanbul Büyük Şehir Belediyesi'nin Küçük Çamlıca Tesisleri. Yolunuz düşerse gidip görmenizi, bir çay içmenizi tavsiye ederim. Otomobille gidilmesi gerekiyor. Çünkü, caddeden bahçeye girdikten sonra koru içinde hayli mesafe almak gerekiyor. Bu binayı da mimar Hilmi Bey çizmiş. Kendisini tebrik ediyoruz.

Maslak-Sarıyer tarafında bulunan Bahçeköy beldesinde Doç. Dr. Mimar Atila Artam Beyefendi'nin 8 sene önce yaptırdığı bahçe içindeki ev de "Türk evi"dir. Kendisini tebrik ediyoruz.

Nüfusu resmi olarak 15 milyon gayr-i resmi olarak 22 milyon olan İstanbul'da başka klasik Türk evi aramayınız. Boğaz'da sayılı birkaç yalı var o kadar...

Gerçek ve harika bir Türk evi görmek istiyorsanız, Çatalca'ya kadar yol almanız ve orada Prof. Nevzat Yalçınbaş Bey'in nefis, ama gerçekten nefis Türk evini görmeniz gerekir. İçeriye girmesenez bile dışardan bakarsınız, gözlerinize bayram yaptırırınız. Onun projesini de mimar Hilmi Bey çizmiş. Bendeniz bu güzel binayı gezdim. Nevzat Bey'in ve saygıdeğer zevcesi Hanımefendi'yi yüksek zevklerinden dolayı takdir ve tebrik ettim. Binanın üst katında iki, ocaklı salon bulunuyor. Biri Buhara üslubuyla, diğeri İznik çinileriyle inşa edilmiş evde camekanlı dolaplarda hayli kitap var. Zaten kitapsız Türk evi olur mu?

Bu ülkede, hele İstanbul'da sayısız Müslüman, Milliyetçi, milli kimliğe, geleneksel kültüre bağlı zenginimiz var. Bunlar son yıllarda çok kıymetli,

çok lüks, çok gösterişli meskenler edindiler. Kimisi kendisi yaptırdı, kimisi yapılmış olarak aldı. Ne yazık ki bunca milliyetçimiz, Türkçümüz, Müslümanımız, Türkiyelimiz gerçek Türk evi yaptırmadı. Niçin?

Türk evi ne demektir? Ben mimar değilim, sanat uzmanı da değilim, öyle tımturaklı teorik nazariyelerden dem vuramam. Anladığım kadarıyla Türk evinin ilk özelliği görünüşünün farklılığı, başkalığı ve güzelliğidir.

Mimarlık babası sayılan Romalı Vitruvius bütün binalarda şu üç hususiyetin bulunması gerektiğini yazmıştır: (1) Sağlamlık, (2) Kullanışlı ve uygun olmak, (3) Güzel olmak. Güzel olmayan bir bina, ne kadar sağlam, ne kadar kullanışlı olursa olsun iyi bir bina değildir. Güzellik, sanat ve estetik hayatın vazgeçilmez şartlarından. Onu yitirdiniz mi ruhunuzu da yitirirsiniz!

Yaşadığımız ülkenin ismi Türkiye'dir. Osmanlı Devleti'nin mirasına sahip Türkiye'nin büyük bir kültürü, büyük bir medeniyeti vardır. Biz öyle rastgele çirkin gudubet, ruhsuz, sanatsız, estetiksiz, manasız, saçma-sapan binalar yapamayız. Tarihi olmayan, kökleri derinlere uzanmayan, yeni yetme, nev-zuhur ülkelerin olmayabilir ama bizim mutlaka çok güzel, milli, geleneksel bir mimarimiz olmalıdır. Osmanlı'nın son zamanında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir milli mimari akımı vardı. Ortaya nefis binalar konmuştu. Sonra bu akım baltalandı. Tarihi devamlılık yitirildi. Yozlaşma, erozyon başladı.

Osmanlı'nın en son yaptığı amme hizmeti binası Sultanahmed'deki meşhur hapishanedir. Orijinal ismi "Dersaadet Cinayet Tevkifhanesi"dir, bugünkü arı duru ve kuru Türkçe ile "İstanbul Ağır Ceza Tutukevi". Gençliğimde, tabii, bir yazımdan dolayı burada misafir olmuştum. Şu anda bu bina uluslararası takdire mazhar 5 yıldızlı bir otel olarak hizmet görüyor. Boş bir zamanınızda gidiniz! Onun anıtsal giriş kapısına bakınız! Üzerinde meşhur hattat Tuğrakeş İsmail Hakkı Bey'in hattıyla sülüs bir kitabe bulunmaktadır. Çiniler, işlemeli taşlar, pencereler. Hapishane değil, sanki bir saray. Demek ki, istenilirse bir hapishane binası bile bu kadar güzel, bu kadar sanatlı bu kadar estetik olabiliyormuş.

Mimar dostlarım anlatıyor, bir ara uzun yıllar boyunca mimarlık fakültelerimizde camii mimarisi okutulmamış. Halbuki, halkımız dindardır, ülkenin her yerinde on binlerce yeni camii yaptırmaktadır. Sen